

KETÄ KIINNOSTAA?

Kalliomaan kouluun sairaalaopetusjaksolle päätyvien, alueen lastensuojelulaitoksissa tai perhekodeissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäyntijärjestelyjen kartoitus

Tuusulan kunta
Kalliomaan koulu

Kalliomaan koulun osaamiskeskustoiminnan kehittäminen
SAIRAALAOPETUS LAADUKKAAN OPINPOLUN TUKENA

Hanna Leino-Enqvist
erityisluokanopettaja
Katarina Hakkarainen
erityisluokanopettaja

maaliskuu 2014

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	2
2 Kartoituksen tekeminen ja tulokset.....	4
2.1 Tutkimuksen kulku.....	4
2.2 Vastaukset.....	5
2.2.1 Taustatiedot.....	5
2.2.2 Koulunkäynti.....	5
2.2.3 Toiveet tuesta nivelvaiheessa.....	6
2.3 Tulokset.....	7
3 Kalliomaan koulun opettajien huomioita.....	9
3.1 Kuka tietää missä nuori on ollut?.....	10
3.2 Kuka ottaa vastuun haastavan nuoren tietojen siirrosta?.....	10
3.3 Kuka on vastuussa koulunkäynnin suunnittelusta ja järjestämisestä?.....	11
3.4 Kuka säilyttää sijoituskierteessä olevan nuoren tärkeät paperit?.....	13
3.5 Kuka päättää koulunkäynnin järjestämisen perusteista, kuka maksaa?.....	13
3.6 Kuka kantaa kokonaisvastuun?.....	14
4 Pohdinta.....	15
4.1 Kuka vastaa rehellisesti?.....	15
4.2 Ketä kiinnostaa?.....	15
4.3. Miksi vastausprosentti jäi olemattomaksi?.....	16
4.4 Mitä jatkotoimenpiteitä tai kehittämistä on syytä pohtia?.....	16
4.5. To Do.....	17
4.6 Miksi suunnitelmallisuutta ei saa unohtaa?.....	18
Liite 1 Tutkimuslupa.....	19
Liite 2 Tutkimuksen saatekirje.....	21
Liite 3 Kyselylomake.....	22
Liite 4 Tutkimuksen seurantalomake.....	24

1 Johdanto

Kalliomaan koulu osallistui opetusministeriön koordinoimaan *Sairaalaopetus laadukkaan opinpolun tukena* -hankkeeseen. Osaprojektimme yhtenä tavoitteena oli Kalliomaan kouluun sairaalaopetusjaksolle päätyvien, alueen lastensuojelulaitoksissa tai perhekodeissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäyntijärjestelyjen kartoitus. Tutkimuslomakkeet lähetettiin sekä oppilaan omaan kouluun että lastensuojelulaitokseen tai perhekotiin, jossa oppilas asui.

Tarkoituksemme oli saada tietoa olemassa olevista opetusjärjestelyistä ja kartoituksen pohjalta kehittää yhteistyötä, konsultaatiota ja tuen suunnittelua sairaalakoulujakson aikana ja oppilaan palatessa opiskelemaan omaan kouluun. Tutkimuksen oli tarkoitus kestää lukuvuoden 2012–2013, mutta keväällä 2013 tutkimusaikaa päätettiin jatkaa vuoden 2013 loppuun. Tulokset olivat valmiina vuoden 2014 alussa.

Tutkimusaikana vastauksia saatiin uusintakyselyiden lähettämisestä huolimatta niin vähän, ettei relevanttia tutkimusta voitu vastausten perusteella tehdä. Päädyimme tulosten kertomisen lisäksi keräämään ja kirjoittamaan ylös Kalliomaan koulun opettajien huomioita meillä tutkimusaikana opiskelleiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten koulunkäynnin järjestämisen pulmista. Emme kirjoittaneet tapauskohtaisia kuvauksia vaan avasimme pulmat eri otsikoiden alle saadaksemme oppilaiden henkilöllisyyden hävitettyä mahdollisimman hyvin.

Huomioiden tarkoituksena ei ole syytellä ketään tai osoitella sormella tapahtuneita virheitä. Haluamme kiinnittää huomiota kokonaisvaltaisen vastuunkannon tärkeyteen kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten kohdalla sekä tuoda esiin huolemme oppilaiden oikeudesta suunnitelmalliseen koulunkäynnin tukeen. Tutkimuksen kohteena olevat nuoret ovat usein hyvinkin haasteellisia. Usean sairauden ja mahdollisesti vielä oppimisen pulmien samanaikainen esiintyminen ei tee hoitoa ja koulun järjestämistä helpoksi. Oman vaikeutensa kokonaistilanteeseen tuo nuoren taustan selvittäminen. Valitettavan tavallista on, että yläkoulua käyvä kodin ulkopuolelle sijoitettu 12–17-vuotias nuori saapuu

Kellokoskelle takanaan kymmenen tai jopa useampia lyhytaikaisia sijoituksia erilaisiin laitoksiin. Matkan varrella on sitten käyty koulua mitä erilaisimmissa ympäristöissä ja mitä erilaisimmilla toteutustavoilla.

2 Kartoituksen tekeminen ja tulokset

Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa Kalliomaan kouluun sairaalaopetusjaksolle päätyvien, alueen lastensuojelulaitoksissa tai ammatillisissa perhekoteissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäyntijärjestelyjä. Tavoitteena oli selvittää, kuinka monta lastensuojelun piirissä olevaa oppilasta sairaalakoulujaksolle päätyy, mitkä ovat heidän koulujärjestelynsä, missä opetus on järjestetty ja miten uusien opetussuunnitelmien mukainen tuki on järjestetty. Selvyyden vuoksi tämän kartoituksen tekstissä puhutaan jatkossa lastensuojelulaitoksista tai sijoituspaikoista tarkoittaen sekä lastensuojelulaitoksia että ammatillisia perhekoteja.

2.1 Tutkimuksen kulku

Tutkimuksen suunnittelu ja kyselylomakkeiden laadinta aloitettiin keväällä 2012. Samana keväänä haettiin tutkimusluvut alueemme kuntien opetuspäälliköiltä. Kaikki opetuspäälliköt vastasivat lupakyselyyn myönteisesti. Syksyn aikana kyselylomaketta muokattiin lopulliseen asuunsa ja työyhteisöä tiedotettiin tutkimuksen sisällöstä, kohderyhmästä ja toteutuksesta. Lokakuussa 2012 lähetettiin ensimmäiset kyselylomakkeet.

Kevään 2013 aikana kävi ilmeiseksi, ettei vastauksia lähetettyihin kyselyihin saada ja toukokuussa lähetettiin muistutuskirjeet kaikkiin kohteisiin, joihin ensimmäinen kirje oli lähetetty, mutta vastausta ei ollut tullut. Vastauksia karhukirjeistä huolimatta saatiin ainoastaan viisi, joista kolme tuli lastensuojelulaitoksesta ja kaksi koulusta. Vain yhden oppilaan kohdalla vastaus saatiin sekä sijoituspaikasta että koulusta.

2.2 Vastaukset

2.2.1 Taustatiedot

Taustatietojen kartoituksessa kysyttiin, kuinka kauan oppilas oli ollut kyseisessä lastensuojelulaitoksessa tai koulussa. Vastaukset olivat osin vaikeasti tulkittavia, mutta lyhimmillään kyse oli viiden kuukauden kokemuksesta ja pisimmillään nuoresta oli yli puolentoista vuoden kokemus kyseisessä laitoksessa.

Kahden lastensuojelulaitoksen mukaan nuorten koulunkäynnin tukitoimet oli huomioitu sijoituspäätöstä tehdessä. Yhdessä tapauksessa tukitoimia ei lastensuojelulaitoksen mukaan tarvittu vaan oppilas jatkoi koulunkäyntiä normaalisti, mutta koulun vastauksen mukaan tukitoimien tarvetta ei ollut huomioitu sijoituspäätöstä tehtäessä. Toisessa koululta saadussa vastauksessa tukitoimien tarpeen selvittämisestä ei ollut tietoa.

Sekä koulut että lastensuojelulaitokset olivat tietoisia oppilaiden sairaalakoulujaksoista. Kahdella nuorella jaksoja oli ollut yksi ja kahdella kaksi jaksoa. Jaksojen pituutta ei tutkimuksessa selvitetty. Koulut eivät tieneet, oliko nuori kriisijaksolla vai tutkimus- tai hoitajaksoilla sairaalassa. Vastaus oli joko jätetty tyhjäksi tai vastauksessa oli valittu molemmat vastausvaihtoehdot. Lastensuojelulaitokset olivat tietoisia jakson luonteesta ja kahdessa tapauksessa kyse oli tutkimus- ja hoitajaksoista ja yhdessä kriisijaksosta.

2.2.2 Koulunkäynti

Oppilaiden koulunkäyntihistoriaa kysyttäessä toinen vastanneista kouluista ei ollut tietoinen oppilaan kouluhistoriasta, vastauksen kohdalle oli merkitty kysymysmerkki. Toisen koulun tiedossa oli koko kouluhistoria ensimmäisestä luokasta lähtien. Lastensuojelulaitosten vastauksista yhdessä vastaus oli jätetty tyhjäksi, joten joko nuoren kouluhistoriaa ei tunnettu tai kohdan katsottiin koskevan koulujen vastauksia. Kahdessa muussa koulunkäynnin muutoksista oltiin tietoisia. Toisessa tapauksessa mainittiin oppilaan siirtyneen Jopo-luokalle yläkoulun aikana ja todettiin, ettei tarkempaa tietoa ajankohdasta

ollut. Yksi lastensuojelulaitos oli tietoinen useista muutoksista, joita nuoren koulunkäyntihistorian aikana oli tapahtunut.

Yksi nuorista opiskeli lähikoulussaan yleisopetuksen ryhmässä ja kaksi erityisen tuen ryhmässä. Yksi nuorista opiskeli laitoksen omassa koulussa.

Koulunkäynnin järjestämisen pulmiksi mainittiin koulujen vastauksissa yhden nuoren kohdalla kouluakäymättömyys ja toisen kohdalla yhteydenpito koettiin pulmalliseksi. Oma koulu oli tietoinen oppilaan siirtymisestä Kalliomaan kouluun, mutta mainitsi palautteessa, että ei ole saanut pyyntöä siirtopapereista. Koulu ei ollut saanut myöskään tietoa oppilaan suorituksista ja mainitsi joutuvansa arvioimaan oppilaan arvosanalla neljä, jos arviointi pitää heillä suorittaa. Kahdessa lastensuojelulaitoksen vastauksessa todettiin, ettei mitään pulmia ollut tullut esiin. Näistä kuitenkin toista nuorta koskevassa koulun vastauksessa sanottiin, ettei koulua ole käyty lainkaan kuluvana lukuvuonna. Yhdessä vastauksessa todettiin pulmaksi se, ettei koulunkäynti kiinnosta oppilasta.

Yksi oppilas kuului yleisen tuen piiriin. Kaksi oppilasta oli tehostetun tuen piirissä ja heistä toiselle oli laadittu oppimissuunnitelma. Toisen oppilaan kohdalla vastaus oli jätetty oppimissuunnitelman kohdalta tyhjäksi. Yksi oppilas sai erityistä tukea ja hänelle oli laadittu HOJKS.

Tarvittavan tuen toteutumisen arvioinnissa toisen koulun vastauksessa tukea ei tarvittu ja toisessa vastauksessa nuori oli saanut tukiopetusta. Lastensuojelulaitosten vastauksissa kahdessa mainittiin tuen toteutuneen hyvin. Yhdessä vastauksessa oli lisäksi mainittu nuoren saaneen tukiopetusta. Yhdessä vastauksessa nuoren mainittiin saaneen tukea Jopo-luokalla ja lisäksi todettiin, että sijaishuollon aikana nuori oli opiskellut sairaalakoulussa.

2.2.3 Toiveet tuesta nivelvaiheessa

Tutkimuksessa kysyttiin myös mielipiteitä sairaalakoulujakson jälkeisen tuen järjestämisestä. Koulujen vastauksissa ilmenee, että oppilaan saama tuki halutaan suunnitella paluuvaiheessa omassa koulussa. Toisessa vastauksessa mainittiin oppimissuunnitelma ja kouluun oppilaalle nimetty turva-aikuinen esimerkiksi kuraattori, terveydenhoitaja tai muu

”psykkari”. Yhdessä lastensuojelulaitoksen palautteessa mainittiin tiivis yhteistyö koulun ja sijoituspaikan välillä sekä mahdollinen koulupäivän lyhennys tuen järjestämisen keinoina. Myös sijoituskunnan järjestämä tuettu opetus mainittiin keinoksi tuen järjestämiseen yhdessä vastuksista. Yhdessä vastauksista tuen järjestämiseen ei otettu kantaa, koska nuoren peruskoulu oli päätösvaiheessa ja jatko-opinnot vielä avoinna.

Paluuvaiheessa sairaalakoulusta takaisin omaan kouluun tarvittavasta tuesta ja tiedosta mainittiin koulujen vastauksissa toive tuesta, jolla nuori pysyisi sijoituspaikassa. Myös tieto nuoren elämäntilanteesta ja tieto siitä, millaista tukea nuori koulunkäyntiinsä tarvitsee, koettiin merkitseväksi. Yksi lastensuojelulaitos totesi informaation siirron olevan tärkeää ja toivoi saavansa myös vahvistuksen siitä, että informaatio on siirtynyt. Muissa lastensuojelulaitoksilta tulleissa vastauksissa kohta oli joko tyhjä tai mitään tukea ja tietoa ei kaivattu.

2.3 Tulokset

Kysely lähetettiin yhdentoista (N = 11) oppilaan kouluun ja sijoituspaikkaan. Kaikkiaan kyselylomakkeita lähetettiin kaksikymmentäyksi (N = 21), sillä yhden oppilaan kohdalla kysely lähetettiin vain kouluun, koska sijoitus kodin ulkopuolelle oli purettu sairaalajakson alkaessa ja oppilas lähti sairaalasta kotiin asumaan. Vastauksista kolme saatiin lastensuojelulaitoksista ja kaksi kouluista. Yhden oppilaan kohdalla vastaus saatiin sekä sijoituspaikasta että koulusta.

Saatuja vastauksia verrattaessa tutkimukseen osallistuneiden nuorten määrään (N = 11) vastausprosentiksi saadaan 36 %. Kun saatuja vastauksia verrataan lähetettyjen kyselyiden määrään (N = 21), on vastausprosentti 24 %. Kummallakin laskutavalla laskettuna vastausprosentti jää niin heikoksi, ettei vastausten perusteella voi tehdä laajempia johtopäätöksiä tai tulkintoja sairaalaopetusjaksolle päätyvien, alueen lastensuojelulaitoksissa tai perhekodeissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäynnin järjestelyistä.

Kyselyyn saatujen vastausten ja toisaalta myös vastaamattomuuden voidaan katsoa vahvistavan ajatustamme nivelvaiheiden ja sairaalakoulujakson aikaisen yhteydenpidon vahvistamisen tarpeellisuudesta sekä oppilaiden omien koulujen että sijoituspaikkojen suuntaan. Tiiviimpi yhteistyö, konsultaatio ja tuki paluuvaiheessa hyödyttää kaikkia sairaalakoulusta omaan kouluun palaavia oppilaita. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla yhteistyön tulee olla erityisen tarkkaan suunniteltua, koska nuoren ympärillä toimii suuri joukko aikuisia. Tukiverkon ollessa laaja tieto nuoren asioista pirstaloituu helposti ja näkemys kokonaistilanteesta saattaa kadota suunnitelmallisen yhteistyön puuttuessa.

Yhteistyössä tulee suunnitella, miten uusien opetussuunnitelmien mukainen tuki pitäisi järjestää, jotta oppilaan oikeus riittävään ja oikea-aikaiseen tukeen toteutuu. On myös syytä pohtia, minkälaista tukea sairaalakoululta lastensuojelulaitokset ja oppilaiden omat koulut tarvitsevat ja haluavat. Kalliomaan koulu on alueensa osaamiskeskus psyykkisesti oireilevien nuorten koulunkäynnin järjestelyissä ja olemassa oleva asiantuntemus sekä konsultaatioon varatut resurssit on tärkeää saada tehokkaaseen käyttöön kaikkien oppilaiden kohdalla. Toimivina keinoina voisivat nivelvaiheessa olla muun muassa paluupalaverit lastensuojelulaitoksissa, konsultaatio yhdessä alueen avohoidon tai liikkuvan työn kanssa sekä oppilaan oman koulun opettajien konsultaatiomahdollisuus sairaalakoulu asiantuntijoiden kanssa.

3 Kalliomaan koulun opettajien huomioita

Kartoituksen vastausten jäätyä kovin suppeiksi päädyimme tulosten kertomisen lisäksi keräämään ja kirjoittamaan ylös Kalliomaan koulun opettajien huomioita meillä tutkimusaikana opiskelleiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten koulunkäynnin järjestelyistä. Lukuvuonna 2013 Kalliomaan koulussa opiskeli kaikkiaan 119 oppilasta, joista 18 oli koulun merkintöjen mukaan sijoitettuna kodin ulkopuolelle. Kaikille kahdeksalletoista ei kappaleessa kaksi esiteltyä tutkimuskyselyä lähetetty, koska osalla sairaalakoulujakso kesti vain päiviä ja osalla sijoituspaikka ja koulu olivat muuttuneet tiuhaan ja lisäksi sijoituspaikka oli jälleen vaihtumassa sairaalajakson päättyessä. Kaikki kahdeksantoista oppilasta ovat olleet kuitenkin mukana arviointijoukossa, kun Kalliomaan koulun opettajat ovat kirjanneet ylös koulunkäynnin pulmakohtia, joihin ovat törmänneet kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten kohdalla. Usein sijoitetut oppilaat ovat koululle haastavia, varsinkin jos heillä on ollut rikkonainen kouluhistoria lukuisine koulunvaihtoineen ja sijoituspaikkoineen. Koulumme opettajat tekevät yhteistyötä lastensuojelulaitosten ja koulujen kanssa oppilaan palatessa omaan kouluun hoitojakson päättyessä sekä koulunkäynnin järjestelyitä suunnitellessa oppilaan opiskellessa Kalliomaan koulussa. Koulumme opettajilla oli useita kokemuksia tilanteista, joissa sijoitetun nuoren koulunkäynnin järjestäminen oli haastavaa. Kouluumme tuli myös useita sijoitettuja oppilaita, joiden koulunkäyntihistoria oli varsin puutteellisesti dokumentoitu.

Tässä luvussa on väliotsikoiden alle listattu Kalliomaan koulun opettajien huomioita tutkimusaikana koulussamme opiskelleiden kodin ulkopuolelle sijoitettujen nuorten koulunkäynnin pulmista ja huolesta, joka pulmatilanteissa nousee esille. Otsikot syntyivät havaittujen pulmien nostattamista kysymyksistä.

3.1 Kuka tietää missä nuori on ollut?

- Haastavalla nuorella on usein monia sijoituspaikkoja ja kouluja: tiedot hukkuvat helposti kouluja ja sijoituskuntia vaihtaessa.
- Oppilaalta on puuttunut kokonainen lukuvuosi oppilaskortista – tarvittiin oman kunnan moniammatillista yhteistyötä (lastensuojelu ja erityisopetuksen koordinaattori) selvittämään huoltajan tuella, missä nuori oli kyseisen ajan opiskellut.
- Oppilas oli siirretty oppilaskortissa sairaalakoulun oppilaaksi, vaikkei sairaalakouluilla voi olla omia oppilaita. Käytännössä siis oppilaalla ei ollut omaa koulua kotikunnassa sairaalajakson aikana.
- Kukaan ei tiedä, missä nuori on ollut kaksi vuotta sitten, paitsi huostaan otetun ja sijoituksessa olevan nuoren vanhempi.
- Kun ahkerasti soittelee, joku saattaa tietää jonkun, joka saattaa tietää jonkun, joka saattaa tietää jotain.

3.2 Kuka ottaa vastuun haastavan nuoren tietojen siirrosta?

- Koulunkäyntiin liittyvän tiedon siirtäminen sijoituspaikan muutosten yhteydessä näyttää unohtuvan. Joko tieto sijoituspaikasta ei tavoita koulua tai koulu ei lähetä papereita ennen kuin niitä uudesta koulusta osataan kysellä tai molemmat kohdat samanaikaisesti. Ylenpalttinen salailu vaikeuttaa tilannetta: ei uskalleta välittää tietoja eteenpäin ("en voi kertoa mitään", sanoo edellisen koulun rehtori puhelimesta). Huoltaja on tässäkin kohdassa paljon vartijana, usein ainoa, joka edes osittain tietää, missä mennään.
- Erotodistuksia ei kirjoiteta koulunvaihtumisen yhteydessä, vaikka kuntakin vaihtuisi.
- HOJKS:t ja oppimissuunnitelmat siirtyvät harvoin uuteen kouluun. Huoltajan rooli on tärkeä.
- Hämmennystä aiheuttaa se, että kodin ulkopuolelle sijoitetun nuoren tietojen siirrosta vastaa tapauksesta riippuen nuoren vanhemmat, sijoituspaikan henkilökunta tai sijoituksen tehneen kunnan sosiaalityöntekijä. Toisinaan vaikuttaa,

ettei kukaan tiedä, kenellä viimekädessä on vastuu ja oikeus tiedonsiirtoon. Usein hämmennystä lisää se, kuinka keskeinen huoltajien merkitys tiedonkulussa on, vaikka kyse on kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista.

- Haastava käytös + erityisen tuen tarve → riski ajautua peruskoulun ulkopuolelle.
- Haastava käytös + erityisen tuen tarve + psyykinen sairaus → huomattava riski ajautua oppivelvollisuuden ulkopuolelle, kun pahimmillaan koulunkäynti keskeytyy jopa kolmeksi vuodeksi.
- Useimmissa tapauksissa sairaalakoulun opettajan vastuulle jää tarkistaa päättövaiheessa sairaalakoulussa olevien oppilaiden omalta koululta, että oppilaiden nimet löytyvät koulun yhteishaun listoilta, jotta yhteishaku voidaan suorittaa asianmukaisesti.
- Nuori sijoitetaan kodin ulkopuolelle kahdeksannella luokalla kunnassa A. Sijoituspaikka valikoituu kunnasta B. Huoltajat muuttavat sijoituksen aikana kuntaan C. Yhdeksännellä luokalla oppilas tulee sairaalaan. Päättöarviointivaiheessa sairaalakoulu kyselee kunnan A koulusta päättöarvosanoja seitsemännellä luokalla päättyivistä aineista, koska erotodistusta ei ole laadittu siirtovaiheessa. Kunnan B koulun kanssa neuvotellaan muista päättöarvosanoista, koska arviointi tulee suorittaa yhteistyössä oppilasta opettaneiden opettajien kesken. Koska oppilas on sairaalajakson ajaksi sijoitettu kotiin (paperilla), neuvotellaan vielä kunnan C koulun kanssa päättötodistuksen laadinnasta ja luovutuksesta.

3.3 Kuka on vastuussa koulunkäynnin suunnittelusta ja järjestämisestä?

- Nuori on laitettu kahdeksannelle luokalle, vaikka seitsemännen luokan arvioinnit puuttuvat oppilaskortista.
- Oppilas on siirtynyt sairaalakoulusta sijoituskuntaan keväällä, syksyllä ajautuu takaisin sairaalakouluun, jossa selviää, ettei lukuvuositodistusta ole kirjoitettu oppilaalle, vaikka oppilas on ollut sijoituspaikan järjestämässä opetuksessa useita kuukausia.
- Sairaalajakson lopussa sairaalakoulun opettaja antaa henkilökohtaisesti sijoituspaikan edustajalle oppilaan koulunkäyntiin liittyvät lausunnot ja suunnitelmat

(mm. tieto olemassa olevasta psykologin lausuntoon kirjatusta suosituksesta kaikkien oppiaineiden yksilöllistämiseen), koska opetus tapahtuu sijoituspaikassa. Myöhemmin käy ilmi, ettei keväällä nuorta opettanut opettaja ole saanut sairaalakoulun opettajan kirjoittamia suosituksia oppilaan koulunkäynnin tukitoimien järjestämisestä.

- Oppilas on saanut lukuvuosi-arvioinnin, jossa on yksilöllisiä arvosanoja. HOJKSia eli tavoitteita arvioinnin pohjaksi ei ole laadittu koko vuoden aikana - mistään ei ole luettavissa, mitä sisältöjä oppilaalle on opetettu ja mihin tavoitteisiin arviointi perustuu.
- Sijoituspaikasta tai nuoren koulusta sijoituskunnassa ei vastata soittopyyntöihin oppilaan opetuksen asianmukaiseksi järjestämiseksi. Lopulta sairaalakoulun rehtori joutuu soittamaan oppilaan koulun rehtorille ja vaatimaan yhteistyötä oppilaan asioiden hoidossa.
- Oppilaalle on laadittu HOJKS lukuvuoden päätteeksi (kesäkuussa). Oppilaalla on kaikki aineet yksilöllistetty, mutta yhteenkään oppiaineeseen ei ole kirjattu tavoitteita tai sisältöjä.
- Oppilaalle on tehty vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen päätös (VSOP), mutta oppimissuunnitelmaa opintojen suorittamisesta ei ole laadittu.
- Erittäin heikko oppilas (kaikki aineet yksilöllistetty) kuvaa, että eniten hänen koulunkäyntiään helpottaa, kun tavoitteet ja tehtävät kirjoitetaan hänelle paperille, josta asioita voi tarkistaa ja saa viivata hoidetut hommat yli. Yhtään kirjallista suunnitelmaa oppilaalle ei ole tehty ainakaan kahteen lukuvuoteen.
- Oppilasta on opetettu vuosiluokkiin sitomattomasti, mutta virallista päätöstä asiasta ei ole tehty, päätös tehdään jälkikäteen sairaalakoulun pyynnöstä.
- Sairaalakoulun rehtori joutuu tekemään vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen päätöksen tai oppiaineiden yksilöllistämisiä: oppilaan oma koulu ei ota asiaa hoitaakseen.
- Oppiaineiden yksilöllistämiset on jätetty kokonaan tekemättä: räikein tapaus oppilas, jonka lausunnot luettuaan ja omat, uudet tutkimukset tehtyään osaston psykologi ja sairaalan neuropsykologi olivat sitä mieltä, että kaikki oppiaineet olisi pitänyt yksilöllistää jo vuosia sitten.

- Oppilas siirretään vuosiluokalta seuraavalle, vaikka todelliset taidot ovat jopa kolme vuosiluokkaa alemmalla tasolla. Kysyttäessä asiasta edellisistä kouluista monikin opettaja saattaa todeta, että ”olisi se oikeastaan pitänyt jättää luokalleen”. Kuitenkaan kukaan ei ole näin toiminut. Niinpä sairaalakoulun opettaja saa kunnian valaista asioiden todellisen laidan huoltajalle ja jättää oppilaan luokalle.
- Oppilaan omassa koulussa päätettiin oppilaan koulunkäyntiä lyhentää kahteen tuntiin viikossa. HOJKSia ei kuitenkaan päivitetty, eikä mitään kirjallista suunnitelmaa tai dokumentointia opintojen etenemisestä laadittu. HOJKS päivitettiin oppilaan tullessa sairaalakouluun.

3.4 Kuka säilyttää sijoituskierteessä olevan nuoren tärkeät paperit?

- Päätötodistusta kirjoitettaessa vain huoltajalta löytää todistukset, joista oppilaskorttiin saadaan puuttuvat tiedot kahden vuoden takaa.
- Omassa kunnassa oli tyhjää oppilaan seiskaluokan kohdalla opintokortissa, merkinnät löytyivät kasilta ja ysiltä oppivelvollisuuden täytyessä. Oman kunnan työntekijä pyytää sairaalakoulun opettajalta kopioita opettajan nuoren huoltajalta saamista koulutodistuksista.

3.5 Kuka päättää koulunkäynnin järjestämisen perusteista, kuka maksaa?

- Oppivelvollisuus täyttyy, oma kunta ei maksa lisäopetusvuotta vaikka kyse on enää korkeintaan puolen vuoden puuttuvista suorituksista.
- Sijoituspaikka haluaa järjestää koulunkäynnin sijoituspaikassa paikallisen erityisopettajan yksityisopetuksena, nuoren oma kunta kieltäytyy maksamasta tätä, vaan vaatii nuoren koulunkäyntiä sijoituskunnan erityisluokalla. Sijoituskunta oli järjestänyt yksityisopetuksen neuvottelematta oman kunnan kanssa.
- Neuvotteluissa sijoituspaikan edustajat puhuvat paljon rahasta oppilaan läsnä ollessa. Kyselevät, kuka maksaa.

- Oppilas ei tarvitse erityisiä tukitoimia koulunkäyntiin, mutta sijoituspaikassa koulunkäynti on järjestetty sijoituspaikan yhteyteen, täyttykö oppilaan oikeus kokoaikaisesta ja täysipainoisesta opetuksesta ja arvioinnista, kun koulua tarjotaan muutama tunti päivässä kotona annettavana opetuksena, vaikka oppilaan kunto ja taitotaso riittäisivät kirkkaasti tavalliseen koulunkäyntiin lähikoulussa.

3.6 Kuka kantaa kokonaisvastuun?

- Vanhempien, sijoituspaikan vastuuaikeisten ja sosiaalityöntekijän välillä ei ole sovittuja käytäntöjä, kuka vastaa mistäkin ja kuka tai ketkä esimerkiksi koulupalaveriin kutsutaan.
- Oppilas siirtyy alakoulusta yläkouluun ja aloittaa seitsemännen luokan suoraan sairaalakoulussa. Oma koulu ei siis ole tavannutkaan oppilasta. Sairaalajakson aikana päätetään nuoren sijoittamisesta kodin ulkopuolelle uuteen kuntaan. Oppilaan kotikunta ja koulu vaihtuu oppilaan kotiutuessa sairaalasta. Kenen tehtävänä on ilmoittaa oppilaan omaan kouluun ja uuteen kouluun oppilaan muutosta?

4 Pohdinta

4.1 Kuka vastaa rehellisesti?

Tutkimusvastauksia lukiessa on välttämätöntä kysyä, kuka vastaa kyselyyn rehellisesti. Vastaukset ovat kahdessa tapauksessa olleet aivan erilaiset, kuin miten todellisuus on näyttäytynyt koulupalavereissa, hoitokokouksissa ja kouluvierailuissa. Ristiriitaisuutta oli nähtävissä myös niissä koulun ja sijoituspaikan vastauksissa, jotka koskivat samaa nuorta: toisen taho ilmoittaessa, ettei mitään pulmia tuen järjestämisessä ollut, toinen taho ilmoitti, ettei oppilas ollut käynyt koulua. Onko ristiriitaisuuksien selitys se, että eri toimialojen työntekijät näkevät nuoren elämäntilanteessa erilaiset asiat merkityksellisinä? Vai onko erittäin haastavien nuorten koulunkäynnin järjestämisen malleissa tehty ratkaisuja, jotka eivät ole lain mukaisia?

4.2 Ketä kiinnostaa?

Tutkimusaikana lähetettiin kyselylomakkeet 11 kouluun ja 10 sijoituspaikkaan. Tutkimuksen päättyessä 31.12.2013 meillä oli viisi vastausta käytössämme: kolmesta sijoituspaikasta ja kahdesta koulusta. Oliko tutkimuksen toteutuksessa syy huonoon vastausprosenttiin vai eikö ketään todellakaan kiinnosta osallistua tutkimukseen, jonka tarkoituksena on kehittää yhteistyötä, konsultaatiota ja tuen suunnittelua sairaalakoulujakson aikana ja oppilaan palatessa opiskelemaan omaan kouluun? Suunnitelmallisella yhteistyöllä saadaan aikaan rakenteita, joissa jokaiselle oppilaalle saadaan luotua perusopetuslain turvaama oikeus riittävään tukeen ja opetukseen. Haastavan nuoren tukitoimia mietittäessä saattaa virkamiehiltä helposti unohtua koulunkäynnin merkitys tulevaisuutta rakentavana ja nuorta tukevana toimintona. Jokaisella nuorella on niin oppivelvollisuus kuin oppioikeuskin.

4.3. Miksi vastausprosentti jäi olemattomaksi?

Pohdimme tutkimusta suunniteltaessa tiiviisti, kuinka tarkkoja koulunkäynnin tukea koskevat kysymykset voi olla, jotta vastaajat jaksavat vielä vastata. Tutkimuslomakkeessa käytettyyn varsin tarkasti asioita kysyvään malliin päädyimme, koska siirtyminen kolmiportaisen tuen malliin oli perusopetuksessa varsin tuore asia ja halusimme korostaa uuden lain velvoittavuutta tuen järjestämiseen. Pedagogisten asiakirjojen laatimisesta halusimme tarkkaa tietoa, koska olimme käytännön työssä huomanneet, että oppimissuunnitelma ja HOJKS olivat luvattoman usein laatimatta tai päivittämättä. Saatujen vastausten vähäisyys saattaa johtua tutkimuslomakkeen yksityiskohtaisuudesta ja näin ollen vastaamisen vaikeudesta. Toisaalta on tarkasteltava kriittisesti, oliko tutkimuksellisesti järkevää kysyä yksityiskohtaisesti asioita, joiden hoidossa oletimme olevan puutteita.

Tutkimuksen toteuttamisen heikkouksia tarkasteltaessa tulee myös pohtia, lähetettiinkö kyselyt liian hitaasti. Saattaa olla, että nuoren sairaalakoulujaksosta oli kulunut jo niin pitkä aika, ettei kyselyyn vastaamista koettu enää ajankohtaiseksi tai tarkoituksenmukaiseksi.

Kyselyiden ensimmäisessä vaiheessa lomakkeet osoitettiin koululle tai lastensuojelulaitokselle. Muistutuskirjeissä ja syksyllä 2013 lähteneissä kirjeissä vastaanottajaksi koulun puolella merkittiin rehtori. Olisimmeko saaneet enemmän vastauksia, jos kyselyt olisi lähetetty sairaalakoulujakson aikana yhteistyöstä vastanneille oman koulun opettajille ja lastensuojelulaitoksen työntekijöille?

4.4 Mitä jatkotoimenpiteitä tai kehittämistä on syytä pohtia?

Kukaan ei saisi tippua pois kesken oppivelvollisuuden. Monialaista yhteistyön tehostamista ja selkeätä koordinaatiota tarvitaan erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen oppilaiden osalta. Dokumentointi on velvoitettava ja siitä on pidettävä huoli, vaikkei oppilasta näkyisi koulussa. Kun oppilas on koulun oppilaana, eivät oppilaitoksen velvoitteet katoa, vaikka oppilas ei oppivelvollisuuttaan hoitaisi tai vaikka opetuksen toteutus hoidettaisiin sovitusti esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa ns. kotona annettavana opetuksena. Poissa silmistä -

poissa mielestä ei käy vastaukseksi viranomaistyössä. Kaikkien oppilaiden kohdalla on noudatettava opetussuunnitelmaa ja perusopetuslakia, harmaata aluetta ei saa olla. Kolmiportaisen tuen kaikki portaavat on otettava käyttöön kaikille. Toteamus, ettei tästä ole tälle oppilaalle kuitenkaan hyötyä, ei vie asiaa eteenpäin millään lailla – ainakaan parempaan suuntaan. Myöskään ”Kuka maksaa?” kysymykset eivät kuulu maahan, jossa kaikilla on oppioikeus.

4.5. To Do

Koulunkäyntijärjestelyissä on hyvä huomioida ainakin seuraavien päätösten ja asiakirjojen laatiminen sekä tiedon siirtyminen koulun tai opettajan vaihtuessa.

- Koulun vaihtuessa oppilaalle kirjoitetaan erotodistus.
- Oppilaalle, joka opiskelee vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen mukaisesti, laaditaan oppimissuunnitelma, johon kirjataan, miten opinnoissa edetään. Tärkeää kirjoittaa myös miten opinnot ovat edenneet, mitä on jo suoritettu ja millä arvosanoilla, jotta sijoitettujen oppilaiden uudessa koulussa opiskelu voi jatkaa aiemmin laaditun suunnitelman mukaan.
- Erityisen tuen oppilaalle tulee laatia HOJKS, johon kirjataan erityiset painoalueet, sekä yksilöllistetyistä oppiaineista tavoitteet, sisällöt sekä arvioinnin kriteerit. Oppilaan vaihtaessa koulua sijoituksen yhteydessä tulee huolehtia siitä, että oppilaan HOJKSiin kirjataan myös miten opinnoissa on edetty.
- Hallinnollinen päätös tehdään aina, kun oppilaan koulupäivää tai kouluviikkoa lyhennetään tai opetus järjestetään esimerkiksi kotona annettavana opetuksena (lastensuojelulaitoksessa). Koulunkäynnin järjestämisestä tulee tehdä kirjallinen suunnitelma (oppimissuunnitelma tai HOJKS), johon kirjataan sekä koulussa tehtävät oppiaineet että kuvaus siitä, miten koulutuntien ulkopuolella suoritettavat oppiaineet tai opintokokonaisuudet suoritetaan.
- Nyrkkisääntönä voisi ajatella olevan: ”mitä suuremmat vaikeudet ja joustavammat järjestelyt sitä tarkemmin kirjalliset dokumentoinnit”

4.6 Miksi suunnitelmallisuutta ei saa unohtaa?

Näyttäisi siltä, että peruskoulumme hyljeksittyjen ryhmä on löydetty ja tämänkin kissan läsnäolo pöydällä on todettava. Kalliomaan koulussa tarkasteluaikana lukuvuonna 2013 kodin ulkopuolelle sijoitettuja oppilaita oli 15 % koko oppilasmäärästä (N = 119). Näistä oppilaista suurella osalla oli todennettavissa puutteita joko koulunkäynnin järjestelyissä, järjestelyiden kirjaamisessa tai hallinnollisten päätösten tekemisissä. Liian usein oppilaan koulunkäynnin järjestämisen asianmukainen hoito on kiinni yksilön toimintatavoista sen sijaan, että toimintamallit olisi suunniteltu jo prosessitasolla. Vastauspalautteista poimittiin muun muassa huomio, että tutkimuslomake oli vaikea täyttää, koska oppilas oli koulun vastaajan mielestä uusi. Oppilas oli aloittanut koulun elokuussa ja siirtyi marraskuussa sairaalakouluun. Kaksi ja puoli kuukautta ei siis koulun näkökulmasta riittänyt nuoreen ja hänelle laadittuihin asiakirjoihin tutustumiseen. Sijoituslaitoksissa puolestaan sisäinen tiedonsiirto ei ole aukotonta ja usein puuttuu nimetty henkilö, joka varmistaa ja koordinoi nuoren koulunkäyntiin liittyviä asioita. Yksikkökohtaista on myös se kuinka paljon osataan tai halutaan ottaa selvää nuorelle tarkoitetuista koulutuksen tukimuodoista ja erityisjärjestelyistä. Pelkkien huoltajien varassa on hankala näissä asioissa olla, koska sijoituksia saattaa olla useita ja huoltajilla ja kotikunnilla saattaa olla erilaisia intressejä asioiden hoidossa. Olettaen, että haasteellisten kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten koulunkäynnin järjestämisen pulmallinen tilanne ei ole paikallinen ilmiö, voidaan vaan arvailla, mikä tilanne valtakunnallisesti on ja kuinka paljon viranomaisten hatara tai jäsentymätön yhteistyö on aiheuttanut lisävaikeuksia jo ennestään suurten pulmien kanssa painiskelevien nuorten tulevaisuuteen.

Liite 1 Tutkimuslupa

TUTKIMUSLUPA

TUTKIMUSLUVAN HAKIJA:

Nimi: rehtori Mika Saatsi	Puhelin: 040-314 4396
Osoite: Ohkolantie 10 04500 Kellokoski	Sähköposti: mika.saatsi@tuusula.fi
Oppilaitos: Kalliomaan koulu Tuusula (sairaalakoulu)	Koulutusohjelma:

TUTKIMUS:

Tutkimuksen nimi: sairaalaopetusjaksolle päätyvien lastensuojelulaitoksissa tai perhekodeissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäyntijärjestelyjen kartoitus	Tutkimuksen taso: (ammatillinen/pro gradu/lisens./väitösk./ muu) Kyseessä on Kalliomaan koulun osaprojektin yksi osa-alue. Koulumme on mukana OKM:n "Sairaalaopetus laadukkaan opinpolun tukena" -hanketta (aikaisemmin SAIREKE)
Yksikkö, jossa tutkimus tehdään: Kalliomaan koulu	Yhteyshenkilö/t ko. työyksikössä: erlo Katarina Hakkarainen erlo Hanna Leino-Enqvist Puollan / en puolla tutkimusluvan hyväksymistä.
Aineiston keruu-aika: lv. 12-13	Tutkimuksen arvioitu valmistumisaika: Tammikuu 2014

Tutkimuksen lyhyt kuvaus (keskeiset tavoitteet, menetelmät, kohderyhmä):

Kalliomaan koulu osallistuu opetus- ja kulttuuriministeriön koordinoimaan *Sairaalaopetus laadukkaan opinpolun tukena* -hankkeeseen. Osaprojektimme yhtenä tavoitteena on Kalliomaan kouluun **sairaalaopetusjaksolle päätyvien, alueen lastensuojelulaitoksissa ja perhekodeissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäyntijärjestelyjen kartoitus**. Kartoitukseen osallistuvat sekä oppilaan oma koulu että lastensuojelulaitos/perhekoti, jossa oppilas asuu. Kartoituksen pohjalta pyrimme kehittämään yhteistyötä, konsultaatiota ja tuen suunnittelua sairaalakoulujakson aikana ja oppilaan palatessa opiskelemaan omaan kouluun.

Tutkimus kestää lukuvuoden 12-13 ja tulokset ovat valmiina vuoden 2014 alussa. Tulokset esitellään Kalliomaan koulun kotisivuilla ja valtakunnallisesti osana *Sairaalaopetus laadukkaana opinpolun tukena* -hanketta. Myös kaikille tutkimukseen osallistuneille tahoille lähetetään yhteenveto tuloksista. OKM on erityisen kiinnostunut sijoitettujen lasten ja nuorten koulunkäynnin järjestelyistä perusopetuslain uudistamisen näkökulmasta.

Yksittäisistä oppilaista ei kerätä mitään tietoa ja koulut sekä lastensuojelulaitokset käsitellään yhtenä kokonaisuutena. Yksittäisen vastaajan tiedot tulevat vain tutkimusryhmän käyttöön. Saatekirje ja tutkimuslomake on tutkimusluvan liitteenä.

PÄÄTÖS:

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:
Tutkija sitoutuu noudattamaan tiedon käsittelyssä sekä tutkimusaineiston hävittämisessä ja arkistoinnissa henkilötietolain määräyksiä. Tietoja käytetään vain tässä tutkimuksessa eikä niitä luovuteta edelleen.
Valmis tutkimusraportti toimitetaan yhteyshenkilölle.

Päätöksen tekijä (nimi ja nimike):

Päivämäärä:

Kopio päätöksestä lähetetään tutkimusluvan hakijalle ja yhteyshenkilölle ko. työyksikössä.

Liite 2 Tutkimuksen saatekirje

Hyvä yhteistyökumppani

Kalliomaan koulu osallistuu opetusministeriön koordinoimaan *Sairaalaopetus laadukkaan opinpolun tukena* -hankkeeseen. Osaprojektimme yhtenä tavoitteena on Kalliomaan kouluun **sairaalaopetusjaksolle päätyvien, alueen lastensuojelulaitoksissa tai perhekoteissa sijoitettuna olevien oppilaiden koulunkäyntijärjestelyjen kartoitus**. Kartoitukseen osallistuvat sekä oppilaan oma koulu että lastensuojelulaitos/perhekoti, jossa oppilas asuu. **Kartoituksen pohjalta pyrimme kehittämään yhteistyötä, konsultaatiota ja tuen suunnittelua sairaalakoulujakson aikana ja oppilaan palatessa opiskelemaan omaan kouluun.**

Toivomme, että vastaisitte tämän kirjeen mukana tulevaan kyselyyn koskien oppilastanne/nuortanne _____ ja näin olisitte kehittämässä kanssamme laadukasta opinpolkua lastensuojelun piirissä olevien alueen nuorten osalta. Vastaukset käsitellään luottamuksellisina ja yksittäisen vastauksen tiedot tulevat ainoastaan tutkimusryhmän käyttöön.

Tutkimus kestää lukuvuoden 12-13 ja tulokset ovat valmiina vuoden 2014 alussa. Tulokset esitellään Kalliomaan koulun kotisivuilla ja valtakunnallisesti osana *Sairaalaopetus laadukkaan opinpolun tukena* –hanketta. Myös kaikille tutkimukseen osallistuneille tahoille lähetetään yhteenveto tuloksista.

Työryhmän puolesta

Katarina Hakkarainen

Kalliomaan koulu

katarina.hakkarainen@tuusula.fi

09 27163054

Hanna Leino-Enqvist

Kalliomaan koulu

hanna.leino-enqvist@tuusula.fi

09 27163053

Pyydämme lähettämään tutkimuslomakkeet oheisen kuoren mukana Kalliomaan koululle osoitteeseen:

Kalliomaan koulu /
tutkimus lv.12-13
Ohkolantie 10
04500 Kellokoski

Liite 3 Kyselylomake

Oppilaan koulunkäyntijärjestelyjen kartoitus

- Vastaaja oma koulu
- lastensuojelulaitos/perhekoti

Taustatiedot

1. Kuinka kauan oppilas on ollut lastensuojelulaitoksessanne/perhekodissanne / koulussanne?

2. Onko nuoren tarvitsemat koulunkäynnin tukitoimet huomioitu sijoituspäätöstä tehdessä?

3. Montako sairaalajaksoa oppilaalla on ollut?

4. Onko nyt meneillään oleva sairaalajakso
 - a. kriisijakso?
 - b. tutkimus- tai hoitojakso?

Koulunkäynti

5. Oppilaan koulunkäyntihistoria

6. Miten koulutoimi järjestää sijoitetun nuoren koulunkäynnin?
 - a. lähikoulussa yleisopetuksen ryhmässä
 - b. lähikoulussa erityisen tuen ryhmässä
 - c. laitoksen omassa koulussa
 - d. kotona annettavassa opetuksessa, Kuka vastaa opetuksesta? _____
 - e. muuten, miten? _____
7. Minkälaisia pulmia koulunkäynnin järjestämisessä on ilmennyt?

8. Oppilaan saama tuki koulunkäyntiin

- a. yleinen tuki
- b. tehostettu tuki
 - i. oppimissuunnitelma laadittu _/_ ____
 - ii. oppimissuunnitelma päivitetty _/_ ____
- c. erityiset opetusjärjestelyt
 - i. vuosiluokkiin sitomaton opetus, päätöspvm. _/_ ____
 - ii. lyhennetty koulupäivä, päätöspvm. _/_ ____
 - iii. lyhennetty kouluviikko, päätöspvm. _/_ ____
 - iv. oppimissuunnitelma laadittu _/_ ____
 - v. oppimissuunnitelma päivitetty _/_ ____
- d. erityinen tuki
 - i. erityisopetuspäätös _/_ ____
 - ii. HOJKS laadittu _/_ ____
 - iii. HOJKS päivitetty _/_ ____

9. Miten tarvittava tuki on toteutunut?

10. Tuki sairaalakoulujakson jälkeen

- a. Miten oppilaalle riittävä tuki tulisi järjestää?

- b. Minkälaista tukea ja tietoa koulu tai lastensuojelulaitos/perhekoti tarvitsisi oppilaan paluuvaiheessa omaan kouluun?

11. Palautetta kyselystä

KIITOS VASTAUKSISTA!

Liite 4 Tutkimuksen seurantalomake

TUTKIMUSSEURANTA

nro	oppilas	pvm	minne lähetetty	palautunut	muistutus lähetetty (pvm.)
001			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
002			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
003			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
004			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
005			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
006			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
007			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
008			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
009			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
010			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
011			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	
012			koulu _____ Is-laitos/perhekoti _____	☐ ☐	